Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 12 koron rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 8. Dnia 25. kwietnia 1900. XXVII. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Nowe niebezpieczeństwo.

W Nrze 4. naszego pisma, z d. 25. lutego b. r. w artykule „Rejestrowanie stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych" — podaliśmy treść okólnika ministerstwa sprawiedliwości z dnia 17. stycznia 1900 r, wystosowanego do prezydyów wyższych sądów krajowych i prezydyów sądów handlowych, w sprawie wykonywania zapisów do rejestru stowarzyszeń. Dodaliśmy też kilka krytycznych uwag, w których wskazaliśmy na niebezpieczeństwa, grożące zwłaszcza handlowym i produkcyjnym spółkom, gdyby sądy rejestrujące zbyt jednostronnie reskrypt ten pojmowały.

Nie przypuszczaliśmy, że nasze obawy sprawdzą się tak rychło, chociaż nie w tym kierunku, w jakim to nasz artykuł przewidywał.

Jedno ze związkowych Towarzystw zaliczkowych przedsięwzięło rewizyę statutu i wprowadziło do statutu postanowienie, które już setki razy przeszło ogniową próbę rejestrowania, iż fundusze obce powstają z wkładek na rachunek bieżący i z pożyczek do obrotu zaciąganych. Otóż ten ustęp zmienionego statutu stał się powodem odmowy rejestrowania — a w orzeczeniu sądowem odmowa ta jest tem motywowana, iż „zmiana §. 2. statutu w tym kierunku, że kapitał obrotowy stowarzyszenia powstaje z funduszów obcych, jak wkładki na rachunek bieżący nietylko z członkami stowarzyszenia, ale także z osobami do stowarzyszenia nie należącymi, przedstawia się jako przekroczenie §. 1. ustawy z 9. kwietnia 1873 r. Nr. 70. Dz. p. p., gdyż taka zmiana statutu wskazywałaby, iż nie rozchodzi się tylko o wspólną gospodarczą czynność członków stowarzyszenia, lecz o asocyacyę obcych kapitałów".

Zkądże się wziął ten zwrot w zapatrywaniu sądu rejestrującego, który dotąd nigdy nie czynił przeszkód w zapisywaniu do rejestru statutów z podobnemi postanowieniami? Mamy wszelkie powody do mniemania, że zwrot ten wyniknął z wspomnianego reskryptu. Opieramy to na wiadomościach, zasięgniętych przez nas bezpośrednio we właściwem miejscu — a powtóre same motywy odmowy, noszą niezatarte znamię swego pochodzenia. W reskrypcie ministeryalnym jest kilkakrotnie mowa o wspólnem prowadzeniu przedsiębiorstwa — a w jednym ustępie reskryptu czytamy: „wszak ustawodawca pojmował właśnie te stowarzyszenia jako związki osób ku wspólnej gospodarczej czynności, nie zaś jako asocyacye kapitałów" — a sąd w motywach swych pisze, że przy przyjmowaniu obcych pieniędzy na rachunek bieżący już „nie rozchodzi się tylko o wspólną gospodarczą czynność członków stowarzyszenia, lecz o asocyacyę obcych kapitałów". Jest więc motyw odmowy prawie dosłownie wzięty z ministeryalnego reskryptu.

Tylko że reskrypt ten nie mógł, bezwarunkowo nie mógł mieć na myśli takiego ślepego zastosowania wyrazów, w jakie ujął zasadniczą myśl, zastosowalną do innych rodzajów stowarzyszeń tylko nie do kredytowych.

Wszak §. 1. ustawy z 9. kwietnia 1873. uznaje jako stowarzyszenia, ustawie tej podlegające, te Towarzystwa o niezamkniętej liczbie członków, których

celem jest podniesienie zarobku lub gospodarstwa swoich członków przez wspólne prowadzenie przedsiębiorstwa, **albo** przez udzielanie kredytu. To „albo“ — dosłownie z niemieckiego *oder* wzięte, jest tu decydujące. Wspólne prowadzenie przedsiębiorstwa jest środkiem u innych towarzystw — udzielanie kredytu jest środkiem u towarzystw kredytowych — a podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków jest celem, wspólnym jednym i drugim. Gdyby udzielanie kredytu tylko własnemi funduszami członków mogło być zaspokojone, towarzystwo byłoby niepotrzebne — jeden pożyczyłby drugiemu i rzecz skończona Ale też nie byłaby potrzebna solidarna, ograniczona czy nieograniczona poręka, bo oczywiście, jeżeli ustawodawca kazał członkom ręczyć za zobowiązanie towarzystwa wobec osób trzecich, — to już z góry przyjmował za pewnik, że towarzystwo będzie potrzebowało obcych kapitałów do swego obrotu. To też nie śniło się nikomu kwestyonować tego, że towarzystwa zaliczkowe mają prawo korzystania z kredytu. A gdy ustawodawca nie ograniczył nigdzie formy tego kredytu, z którego Towarzystwo może korzystać, przeto nikt, żaden sąd i żadna władza niema prawa do takiego ograniczenia, bo żadna władza nie stoi ponad ustawodawcą, to znaczy ponad wolą reprezentacyi ludu i wolą korony, gdy obie na jedno się zgodzą. Towarzystwo kredytowe, gdy ma realność własną, może zaciągnąć pożyczkę hipoteczną, choć ustawa w stowarzyszeniach nie wspomina wyraźnie o tej formie kredytu, ono może wystawić weksel i zeskontować go w banku — może reeskontować weksle ze swego portfelu, — może wystawić skrypt dłużny i wziąć nań pieniądze. Do tych form kredytu należy także kredyt w rachunku bieżącym. Pan X. przychodzi do stowarzyszenia o ogranicznnej czy nieograniczonej poręce i powiada: mam do was zaufanie, przynoszę wam 1000 koron, jaki mi dacie procent za ten udzielony wam kredyt i za jakiemi terminami wypowiedzenia możecie mi zwracać częściowe kwoty? Następuje co do szczegółów umowa i interes kredytowy zawarty. Towarzystwo wiedząc o tem, że takich może być więcej, z góry określa warunki, pod jakiemi z takiego kredytu korzystać jest skłonne, warunki te ogłasza, i każdy, komu te warunki do smaku przypadają, może przez proste złożenie pieniędzy i przyjęcie na to dokumentu dłużnego (książeczki) interes zawrzeć. Prosimy o wskazanie nam paragrafu ustawy, któryby tego zabraniał!

Były z początku trudności, to prawda. Pochodziły one z mylnej nazwy „książeczki oszczędności“, jaką dokumentom tym nadawano. Twierdzono bowiem, że gdy na kasę oszczędności potrzebna jest koncesya, przeto Towarzystwa nie mające koncesyi takiej, nie mogą takich książeczek wydawać. Po przeprowadzonych jednak między prawnikami rozprawach, po licznych orzeczeniach sądowych na korzyść stowarzyszeń, uznano wielką różnicę między książeczką oszczędności a książeczką wkładkową z rachunku bieżącego i trudności ustały. Nietylko zaś Towarzystwa zaliczkowe ale i banki, zarówno akcyjne jak i inne (krajowe!) z tej formy korzystają bez żadnej przeszkody. I rzecz się utarła i od wielu lat jest już bez trudności praktykowana.

Dopiero teraz znalazł się sędzia, który źle zrozumiał reskrypt ministeryalny, i ta dla stowarzyszeń tak ważna forma korzystania z kredytu ma być nagle zakwestyonowana.

W reskrypcie powiedziano, że ustawodawca (z r. 1873) pojmował te towarzystwa „jako zjednoczenia (*Vereinigungen*). osób do wspólnej gospodarczej czynności, nie zaś jako właściwe asocyacye kapitału“. I reskrypt ma racyę. Towarzystwo zaliczkowe jest zjednoczeniem osób celem dostarczenia sobie kredytu przy solidarnej poręce — gdy asocyacya kapitału, np. spółka akcyjna, jest zjednoczeniem kapitałów celem dostarczania kredytu ludziom obcym. Towarzystwo nie traci tego swego znamienia, przez to, że od osób trzecich pożycza pieniądze na wspólny rachunek (bo za poręką) członków, te pieniądze nie stają się przecież udziałami, aby powiedzieć, że one tworzą asocyacyę kapitału, jak twierdzi sędzia — one są długiem towarzystwa a niczem innem. Ten nietortunny zwrot o „asocyacyi kapitału“ użyty w motywach wyroku, dowodzi tylko — przepraszamy za szczerość: bezmyślnego powtórzenia frazesu z reskryptu ministra. Gdyby książeczka wkładkowa dawała swemu okazicielowi prawo głosu na zgromadzeniu i wogóle prawa członka Towarzystwa, gdyby te pieniądze miały prawo nietylko do zwykłego oprocentowania ale do udziału w zysku — wtedy, ale tylko wtedy możnaby twierdzić, że się tu w miejsce asocyacyi osób wprowadza asocyacyę kapitałów. Tak jak jest, są te książeczki wkładkowe tylko dokumentami dłużnemi i w niczem nie zmieniają natury towarzystwa, które je wystawia.

Przepraszamy czytelnika zawodowego za tak popularny wykład rzeczy, która mu z pewnością jest dobrze znana i zupełnie jasna. Ten popularny wykład dla innych jest przeznaczony. W prawniczem wykształceniu u nas ogromne są luki. Ludzie, którzy piszą i drukują bardzo poważne dzieła naukowe, z których nazwiskami można się spotkać w pierwszorzędnych pismach zawodowych — prawnicy, którzy jako wykonawcy ustaw zajmują stanowiska najwybitniejsze, okazują nieraz zadziwiającą nieznajomość

tych ustaw, które mają bezpośredni związek z ekonomicznem życiem społeczeństwa. Jakie stąd szkody mogą wyniknąć — dowodzi fakt, o którym mówimy. Gdyby to „prawne“ przekonanie, które znalazło wyraz w orzeczeniu sądu odmawiającem rejestrowania — miało się stać powszechnem i w praktyce się utrzymać, żadne nowe towarzystwo zaliczkowe nie mogłoby wejść do rejestru i żadna spółka Raiffeisenowska — bo wszak te spółki, opierające się o tę samą ustawę z 9. kwietnia 1873, głównie a raczej wyłącznie stoją wkładkami na rachunek bieżący!

Towarzystwo, dotknięte wspomnianem orzeczeniem, wniosło rekurs a w razie potrzeby wyczerpie cały tok instancyi. Związek zaś już wdrożył akcyę, ażeby szerzeniu się tak fałszywego tłómaczenia ustawy stanowczo zapobiedz.

O wykreśleniu zarejestrowanych firm stowarzyszeń, które nie weszły w życie.

Na ostatniem zgromadzeniu Związku stowarzyszeń zaliczkowych we Wiedniu, dnia 2. stycznia b. r. odbytem, dyrektor Pimmer zawiadomił, że w wykazie zamieszczonym w dolno-austryackim urzędowym kalendarzu, znalazł szereg stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, które wcale nie istnieją czy to wskutek tego, że nigdy nie weszły w życie, lub też czynności swe już dawno zawiesiły. W związku z tem zostaje kwestya, w jaki sposób takie nieczynne stowarzyszenia z rejestru stowarzyszeń mają być wykreślone? W wiedeńskiej „*Genossenschaft*“, organie Związku niemieckich stowarzyszeń w Austryi — dr. Ludwik Vogler odpowiada na tę kwestyę jak następuje:

Rejestr stowarzyszeń służy do utrzymywania ewidencyi istotnych zdarzeń w życiu stowarzyszeń; istnieje on bezsprzecznie tylko dla użytku stowarzyszeń żyjących, a nie dla takich, które albo wcale nigdy w życie nie weszły, albo istnieć zupełnie przestały. Prowadzenie „firmy“ stowarzyszenia w rejestrze, gdy ono samo nie istnieje, jest nonsensem.

Sąd prowadzący rejestr stowarzyszeń ma niewątpliwie w tem interes, ażeby dowiedzieć się, czy zarejestrowane stowarzyszenia są „Towarzystwami żyjącemi“ czy nie. Sąd nawet posiada środki do osięgnięcia tej wiadomości, gdyż rozporządzenie ministeryalne z dnia 14. maja 1873. Nr. 3. „o zakładaniu i prowadzeniu rejestru dla stowarzyszeń“ zawiera postanowienie, że sądy handlowe mają z urzędu przestrzegać wykonywania przepisów o zgłoszeniach, a ustawa daje tym sądom prawo przynaglenia zapomocą kar porządkowych do wykonywania tych przepisów. Sądy rejestrowe, które się dawniej dość biernie w tej mierze zachowywały, zaczynają w ostatnich czasach sprawę powyższego urzędowego nadzoru brać więcej poważnie. I tak np. wiedeński sąd handlowy wprowadził u siebie od niedawna takie praktyczne urządzenie, że wyseła corocznie do stowarzyszeń zarejestrowanych odpowiednio sporządzony kwestyonarz odnośnie do wydarzeń, sąd rejestrowy obchodzić mogących (zmiany statutu, zmiany członków Zarządu, uchwały o rozwiązaniu i t. p.). Nadto bywa do stowarzyszeń, które swoją dyrekcyę, Radę nadzorczą wogóle Zarząd na dłuższy okres czasu wybierają, — co zresztą jest regułą we wszystkich prawie stowarzyszeniach — regularnie wystosowywane po upływie takiego okresu, wezwanie do zgłoszenia, właściwie doniesienia o nowych względnie ponownych wyborach.

Sąd jest do wysełania takich kwestyonarzy i wezwań uprawniony, gdyż poruczony mu został urzędowy nadzór nad wykonywaniem przepisów o zgłoszeniach, a urządzenie to uznać musimy za właściwy środek do przekonania się, czy wymienionym przepisom rzeczywiście staje się zadość.

Jeśli sąd na takie zapytania lub wezwania nie otrzyma odpowiedzi, to zmusza do jej dania za pomocą kar porządkowych te osoby, które w rejestrze jako przedstawiciele stowarzyszenia (członkowie Dyrekcyi i t. p.) są zapisane.

Może się zdarzyć, że uchwały sądowe w tych sprawach wydane, nie mogą być doręczone, bo właściwe osoby zmarły lub nie dadzą się odszukać. W tych wypadkach może sąd ustanowić kuratora, który w zastępstwie tych osób spełni żądane od nich czynności. W ten sposób może sobie sąd wyrobić przekonanie, które stowarzyszenia mają być uważane za już nieistniejące.

Co do dalszego postępowania musimy rozróżnić, czy stowarzyszenie, które się przedstawia jako nieżyjące, było już ukonstytuowane, czy nie.

Jeżeli się okaże, że Towarzystwo, którego firmę zarejestrowano, nigdy się nie ukonstytuowało i nigdy nie było czynne, ani też wogóle nie można się spodziewać jego wejścia w życie, to nic nie będzie stało na przeszkodzie, by sąd osoby, którym poruczono zarejestrowanie, względnie w zastępstwie ich ustanowionego kuratora, wezwał do zgłoszenia zgaśnięcia firmy celem zarejestrowania tego faktu, gdyż — jak już wyżej zauważono — rejestr ten służy jedynie do notowania istotnych zajść z życia istniejących Towarzystw a przy nieukonstytuowanych stowarzyszeniach, osoby upoważnione do spowodowania zare-

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych

za miesiąc marzec 1900.

Miejscowość i firma*)	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.
Biała Tow. kredyt. i oszczęd.	66495	8107	119060	147018	—	3630	1167	345478	302224	3868	38673	712
Biecz Tow. wzaj. kredytu	49384	1699	204659	27816	4631	4626	10006	302821	271062	4813	19724	7222
Błażowa Stow. zal. „Pomoc“	4798	606	35846	—	—	1202	9757	52209	46346	85	5393	385
Bochnia Tow. zal.	45339	6819	103997	2657	—	4311	3355	166477	154290	2175	8447	1566
Bołszowce Bank zal.	43443	10016	65576	23905	—	3456	986	147383	136586	2161	8390	247
Bołszowce Kasa zal. „Nadz.“	36407	8129	59157	1400	—	2997	3285	111375	105238	2070	3934	132
Borszczów Pow. K. zal. i oszcz.	28483	3492	22963	36769	4660	744	1816	98926	94001	1801	526	2598
Brzesko Tow. zal.	118243	49895	421240	—	—	14941	28427	632747	523173	2311	93649	13614
Brzostek Tow. zal.	15332	3108	59672	12827	—	2348	576	93864	91344	1549	198	774
Chodorów Tow. zal.	7318	1391	13251	9780	—	441	187	32369	29581	946	—	1841
Cieszanów Tow. zal.	26754	11846	103011	33300	2536	560	1950	179957	143830	2158	29751	4218
Czortków Bank zal.	75898	13875	321001	—	—	12086	5423	428 84	379837	2156	28294	17997
Dąbrowa Tow. zal	165344	76020	642278	—	—	17620	48465	949727	794945	4823	136954	13005
Dębica Tow. wzaj. kredytu	117125	31381	587247	—	3460	20624	3889	763726	705618	5791	30142	22176
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p.“	15416	4028	30987	26200	—	—	—	76632	70227	1397	4706	302
Dobromil Tow. zal.	66771	16184	107425	8800	2065	4449	4608	210302	190433	—	16500	3369
Drohobycz T. zal.	106685	36601	552882	—	—	16493	8370	721031	605916	4754	58340	30435
Dukla Tow. zalicz	59669	11066	234155	33768	1990	6668	3201	350517	321821	2972	23925	1798
Dynów Tow. zal.	33352	7018	178372	19043	—	3858	4288	245932	216440	3507	25634	350
Frysztak Tow. zal.	1050	72	5525	—	—	1659	6531	14837	14451	364	—	22
Gliniany Tow. zal.	86522	41949	295541	52735	5676	8431	1174	492029	453593	4188	33460	789
Głogów Pow. T. zal	87355	37139	562766	32100	—	25267	508	745135	708060	3962	26920	6193
Gorlice Tow. zal.	195513	92539	810506	525294	—	32067	58472	1714391	1574586	6350	125057	8399
Grybów Tow. zal.	70671	31122	525951	7000	2811	14000	15762	667316	623719	2036	25902	15659
Husiatyn Pow. T. z.	33030	9999	207294	13340	2999	9126	954	276742	257508	1623	11126	6484
Jasło Tow. zalicz.	132143	71470	906857	35152	675	22660	99475	1268432	1036111	4818	224220	3283
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz.“	48811	23891	227534	—	—	11071	4783	316090	226979	—	78681	10431
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	33523	2995	174416	25000	—	13402	3793	253128	244052	1392	3914	3771
Kałusz Tow. zal.	44667	17361	115372	7600	2109	466	7643	195218	159090	2035	33710	383
Kamionka strum. Pow. T. zal.	52194	22848	261195	—	—	4365	17046	357648	255762	1996	94276	5614
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże“	60698	30469	226152	—	—	6794	12042	336155	281502	1371	51240	2041
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	115253	36423	743541	180492	—	26813	8496	1111020	1015813	5243	83806	6158
Kraków Tow. zal.	219142	49929	752327	274962	—	27101	18440	1341901	1210698	6683	75369	49141
Kraków Bank chrześcijański	15209	1775	44572	8548	—	1959	—	72062	68519	1321	202	2020
Krynica St. p. i osz. „Wz. pomoc“	35362	7859	151495	21646	—	184	—	216545	200847	1956	12536	1206
Kulików Kasa zal. „Nadzieja“	22977	6476	29317	33800	—	227	2494	95291	86915	2811	3607	1958
Kuty Mieszcz. Kasa zal. i oszcz.	11293	1914	34475	12197	—	1323	321	61522	58757	1787	256	722
Lubaczów St. zal.	37381	6868	132795	18908	653	3522	3033	203160	192838	1785	6316	2221
Lwów Lwowsk. T. zalicz.	38467	3054	17741	82081		1494	—	142837	134769	3422	2206	2440
„ Pow. Tow. zal.	32959	9596	137794	14000	—	—	—	194349	176157	1117	15774	1302
„ Bank dla ubezp. i przem.	72303	5058	23993	268120	—	4553	14503	388529	350618	18606	13421	5883
„ T. z. urz. i sł. g. dr. żel.	43620	14218	26535	223020	—	406	25683	333482	323774	1402	6622	1684
Maków St. poż „Wzaj. pom.“	137493	50829	389836	—	—	15555	805	594518	348905	3162	227442	15010
Mielec Tow. zal.	35626	6768	277163	—	1787	7649	6750	335742	317676	933	1705	15429
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja“	8567	2467	2825	19020	—	—	591	33470	31236	270	1381	582
Milówka St. oszcz. i poż. „Opat.“	33208	12249	74910	23690	41	914	—	145013	110365	314	33719	614
Nowy Sącz K. zal.	153010	67007	824960	—	2155	22865	14118	1084115	1033462	2640	32375	15639
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	14019	4507	35249	15183	—	1719	1230	71907	69734	1011	858	314
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	224150	76472	889755	—	—	27497	3310	1221184	1087448	2435	130528	10773
Podgórze St. p. i o. „Wz. p.“	142946	54975	737178	171297	15606	10864	266	113332	1107974	3599	7345	14212

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

Miejscowość i firma	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.
Podhajce Tow. zal.	47608	6413	100546	25200	1453	5657	642	187518	176405	1352	4739	5022
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	16536	8653	73283	26540	—	2178	161	127350	107096	1049	16177	3029
Radymno Kasa zal.	37665	6746	58193	42464	—	3555	5398	154021	139481	1233	4292	9015
Radziechów T. zal.	119968	39170	329944	—	—	7062	10669	506813	470379	2655	22287	11492
Rawa ruska Pow. K. zal. i oszcz.	28034	6442	147254	3000	133	4688	4808	194358	181204	787	9936	2432
Rozdół Tow. zal.	8676	2644	14613	22900	—	187	201	49222	46320	1371	1070	460
Rudki Tow. zal.	46649	16420	170049	13400	1863	2271	1729	252382	226669	4074	16855	4784
Rymanów Tow. zal.	48150	30683	349353	10400	—	8960	4458	452304	364747	1514	83680	2362
Sambor K. z. rękodz. i roln	29961	9892	145663	43120	—	4545	384	233565	168243	1502	61656	2164
Skałat Tow. zal. i kredytowe	98144	39865	104089	202320	—	7219	3572	455209	414500	602	37402	2705
Skawina Stow poż. i oszczęd.	24885	5140	81685	13661	—	4024	1258	130653	128706	752	257	938
Stanisławów Bank zalicz.	137187	25097	244435	210481	6171	12648	43036	679056	532520	6158	122258	18121
Stryj Tow. zalicz	98581	25400	199307	4500	—	7634	14687	350108	295009	6736	39622	8742
Szczerzec T. K. zal.	23363	4385	60322	17164	—	—	1258	106493	99221	483	6336	453
Tarnobrzeg T. zal.	23647	22491	106660	18400	320	4616	6216	182353	163401	1123	7059	10771
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn."	66015	19119	237092	—	—	6968	—	329193	289204	2739	32842	4409
Tuchów Kasa zal i oszczędn.	7989	490	56778	—	—	—	2170	67427	65840	744	8	835
Turka Pow. T. zal.	39270	5092	192030	16524	1885	5235	2219	262256	250822	3812	3524	4098
Ulanów Tow. zal.	11214	1410	20897	18165	—	1291	1068	54045	51093	183	2372	396
Zakopane Tow. zal.	23989	7531	342196	—	—	9307	—	383023	274574	453	107840	156
Zator Tow. zalicz.	6448	603	27772	5200	—	843	—	40867	38052	497	7	2311
Złoczów Kasa zal.	31533	12712	95976	29800	—	212	1494	171727	156153	2392	2360	10821
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn	54505	43751	25088	141085	4536	—	3402	272368	205553	8383	55115	3316
Żydaczów Pow. Kasa zal. i oszcz.	18694	7613	212601	—	922	3376	3292	276499	245164	7956	10435	12944

jestrowania, mają również prawo spowodować wykreślenie tego wpisu, do czego nie trzeba wcale uchwały rozwiązującej stowarzyszenie.

Nieco trudniejsza jest sprawa, gdy chodzi o stowarzyszenie, które się właściwie ukonstytuowało, gdzie zatem do rejestru wpisano cały skład Zarządu. Tu znajduje zastosowanie §. 36. ust. z 9. kwietnia 1873. Nr. 70. Dz u. p., który wymienia tylko 4. przyczyny rozwiązania stowarzyszenia, mianowicie: 1. upływ czasu oznacz nego w statucie stowarzyszenia, 2. uchwałę stowarzyszenia, 3. otwarcie konkursu, 4. rozporządzenie władzy administracyjnej (§. 37.).

Rozwiązanie na skutek rozporządzenia władzy administracyjnej może nastąpić tylko wtedy, gdy stowarzyszenie dopuści się występku w myśl §. 88. Do rozwiązania więc stowarzyszenia ukonstytuowanego — z wyjątkiem upływu czasu w kontrakcie stowarzyszenia oznaczonego i otwarcia konkursu — bezwarunkowo trzeba uchwały stowarzyszenia Przedłożenie takiej uchwały jest w niektórych wypadkach nawet mimo najszczerszej woli zarejestrowanych członków Dyrekcyi, wprost niemożliwe, jeżeli np. statutem wymagana ilość członków wogóle nie istnieje lub statut, na wypadek niezdolności członków do powzięcia jakiejkolwiek uchwały, żadnych lub tylko wadliwe zawiera postanowienia, lub gdy zmiana statutu jest uniemożliwioną.

Na podobne wypadki brak w istniejących ustawach formalnej podstawy do usunięcia z rejestru firmy zgasłego stowarzyszenia.

Przedłożony w r. 1897. izbie posłów projekt rządowy do nowej ustawy o stowarzyszeniach, uwzględnił tę lukę obecnej ustawy i w §. 81. postanawia, że rozwiązanie stowarzyszenia może być orzeczone przez władzę administracyjną, jeśli brak w niem jednego z wymaganych ustawą organów i jeśli ustanowienie jego, mimo odpowiednio wystosowanego wezwania do 3 miesięcy nie nastąpi, wreszcie gdy ilość członków stowarzyszenia spadnie niżej cyfry 7.

Naturalnie, że jest rzeczą wcale niepożądaną, by nasze stowarzyszenia podlegały rządowym władzom administracyjnym, wskutek czego też musimy zwalczać to projektowane ich uprawnienie, nie będziemy jednak wcale nic mieć przeciw temu,

by nowa ustawa sądom dała prawo uznawania stowarzyszeń w powyższych wypadkach za rozwiązane.

Ustawa o stowarzyszeniach w państwie niemieckiem, zawiera już postanowienie, że jeśli w stowarzyszeniu liczba członków spadnie niżej 7., to sąd ma orzec jego rozwiązanie. Jednak orzeczenie to może być wydane dopiero wtedy, gdy Dyrekcya sama w przeciągu 6. miesięcy nie uczyni odpowiedniego wniosku, a i wtedy jeszcze musi być Dyrekcya w sprawie tej wysłuchana (§. 78).

W każdym razie należałoby omówioną wyżej kwestyę przy zapewne niebawem rozpocząć się mających obradach nad wspomnianym projektem do nowej ustawy o stowarzyszeniach, dokładnie przedyskutować i w nowej ustawie rozwiązać w sposób odpowiadający potrzebom faktycznym, przez praktykę dotychczasową wskazanym. *(Sł.).*

Nasza statystyka.

W tych dniach rozsyła Wydział Związku jak co roku kwestyonarze do statystyki stowarzyszeń, którą zamieszczamy w Roczniku. Wcześniejsze rozsyłanie kwestyonarzy byłoby bezcelowe, jest bowiem wiele Towarzystw, które dopiero teraz mają gotowe bilansy i teraz albo dopiero w maju odbędą walne zgromadzenia.

Jest jednak rzeczą bardzo pożądaną, ażeby stowarzyszenia z wypełnieniem i nadesłaniem kwestyonarzy pospieszały raźniej, niż w latach poprzednich. Mniejsza już o to, że dla biura Związku z tego opóźnienia wynika wiele mitręgi czasu, trzeba bowiem do wielu towarzystw pisać i rozsyłać kilkakrotne przypomnienia, za czem idzie także większy wydatek na portorya. Główną jednak szkodą, jaka stąd wynika, jest opóźnienie wydawnictwa Rocznika a w dalszem następstwie i opóźnienie walnego zgromadzenia delegatów. Cyfry w statystyce naszej zawarte, dają pogląd na całość gospodarki towarzystw w roku ubiegłym, — dają też niejednokrotnie podstawę do wprowadzenia wniosków, z których w dalszej działalności poważną można zaczerpnąć naukę. Dlatego trudno sobie wyobrazić walne zgromadzenie Związku, któreby nie miało przed sobą gotowej, zupełnej statystyki — trudno sobie wyobrazić, jakby mógł Wydział przygotować wnioski dla tego zgromadzenia, nie rozporządzając jeszcze cyframi tej statystyki. I dlatego wszędzie, w Związku spółek wielkopolskich, w Związkach czeskich, niemieckich — walne zgromadzenia odbywają się wtedy, gdy statystyka za rok ubiegły jest ukończona. Taki sam też zwyczaj i u nas oddawna panuje. Ale pociąga to za sobą tę niedogodność, że Zjazd delegatów znacznie się opóźnia i odbywa się dopiero pod koniec roku. Ta niedogodność nie da się usunąć, ale się da bardzo znacznie zmniejszyć, jeżeli stowarzyszenia będą bardziej niż dotąd przyspieszały wypełnienie i przesyłkę kwestyonarzy.

Statystyką naszą obejmujemy nietylko związkowe ale wszystkie w kraju istniejące stowarzyszenia, o ustawę z 9. kwietnia 1873 oparte. Musimy ze szczerem uznaniem podnieść okoliczność, że z nielicznemi wyjątkami towarzystwa niezwiązkowe — chociaż do tego niezobowiązane — nadsyłają nam wypełnione kwestyonarze, przez co statystyka nasza nabiera charakteru zupełności, co w każdej statystyce jest najważniejszym wymogiem. To też poza granicami kraju — nasza statystyka spotyka się z powszechnem uznaniem, a na zjazdach Związku niemieckich stowarzyszeń w Austryi kilkakrotnie z zazdrością o tej statystyce wspomniano. Zawdzięczamy to zarówno związkowym jak i nienależącym do Związku towarzystwom, a zasługa jednych jak i drugich będzie jeszcze znacznie większa, jeżeli zechcą zwiększonym pospiechem w przesłaniu kwestyonarzy przyspieszyć wydawnictwo Rocznika.

Nie potrzebujemy rozwodzić się nad tem, jak wiele także zależy na dokładności dat, umieszczanych w wypełnionym kwestyonarzu i na tem, aby nie opuszczono żadnej rubryki. Zdarzało się już, że skutkiem zapytań, wystosowanych do paru stowarzyszeń z powodu niezgodności cyfr, zestawienie sumaryuszów i zamknięcie już gotowej statystyki opóźniało się o całe tygodnie. I w tym przeto kierunku upraszamy zarządy wszystkich stowarzyszeń o coraz większą ścisłość i dokładność.

Rozmaitości.

— **W sprawie kontroli wewnętrznej.** Zaznaczamy z prawdziwą przyjemnością, że okólnik z 28. marca b. r. l. 744, został przez P. T. Zarządy stowarzyszeń związkowych należycie oceniony. Już w kilka dni po rozesłaniu okólnika i projektu regulaminu kontroli wewnętrznej, otrzymał Wydział Związku zawiadomienia o przyjęciu regulaminu, lub o zamierzonem w najbliższych dniach zwołaniu Rady nadzorczej celem przyjęcia go. — Odtąd codziennie otrzymuje biuro Związku korespondencye, z wyrazami uznania za to najnowsze zarządzenie Wydziału Związku. Dotychczas nikt z tego powodu wątpliwości a tem mniej objawów niezadowolenia nie podniósł. — Dyrekcya Tow. zal. rolnego w Przemyślu pisze: „Przyjmując z przyjemnością treść okólnika,.... zaznaczamy, że brak takiego zarządzenia odczuwali z pewnością wszyscy kie-

rownicy Towarzystw, pracujący uczciwie a pojmujący ważność swego stanowiska“.

Towarzystwo oszczęd. i poż. w Oświęcimie pisze: „W zastosowaniu się do okólnika i uznaniu słusznych uwag, dążących ku podniesieniu zaufania do Towarzystw zaliczkowych, jak również celem ochrony tychże przed nieuczciwą gospodarką poszczególnych osób, donosimy, że jakkolwiek niektóre postanowienia regulaminu kontroli, mogłyby się wydawać za uciążliwe, to jednak ze względu na skrupulatność, przestrzeganą u nas już od czasu założenia Towarzystwa, nie mamy przeciw temu nic, gdyby z jakiegolwiek bądź ramienia i jak najczęstsza kontrola kasy naszej przeprowadzaną była, wskutek czego też przesłany nam regulamin kontroli przedłożymy do przyjścia na najbliższem posiedzeniu Rady i zaznaczamy, że ogłoszenie, sporządzone po myśli § 8. rzeczonego regulaminu, zostało w biurze Towarzystwa umieszczone“.

Powyższa opinia dwóch silnie rozwiniętych i poważniejszych Stowarzyszeń związkowych jest zgodną z zapatrywaniami tych wszystkich Zarządów, które dotychczas odpowiedzi nadesłały.

Stwierdziwszy te dodatne objawy sumiennego, obywatelskiego pojmowania obowiązków, niech nam wolno będzie wyrazić nadzieję, że słowom i dobrym chęciom stale towarzyć będą czyny, że regulamin kontroli nie będzie nigdy i nigdzie martwą literą, że organa nadzorcze będą postanowień regulaminu ściśle przestrzegać, bez względu na stopień zaufania do osób, skoro członkowie Dyrekcyi sami tak szczerze tego się domagają.

— **P. T. Zarządy stowarzyszeń związkowych**, które dotychczas nie nadesłały odpowiedzi na okólnik do l. 744. w sprawie regulaminu kontroli wewnętrznej, uprasza Wydział Związku o spieszną odpowiedź.

— **Około 90 Stowarzyszeń związkowych**, nie nadesłało dotąd zamknięć rachunkowych za rok 1899.

Przypominamy liczne uchwały walnych zgromadzeń delegatów Związku i okólniki Wydziału, uzasadniające konieczność i obowiązek ogłaszania rachunków rocznych najdalej do końca marca każdego roku, przypominamy, że najpoważniejsze banki i stowarzyszenia, prowadzące bardzo rozległe interesa, już w styczniu a najdalej w lutym rachunki swoje ogłaszają, przypominamy wreszcie, że spaźnianie się w zamykaniu rachunków rocznych, uważane bywa w kołach fachowych jako niczem nieusprawiedliwione niedbalstwo, które każdej pieniężnej instytucyi niepowetowane moralne i materyalne szkody przynieść może.

Z polecenia Wydziału Związku zmuszeni będziemy, począwszy od maja b. r. ogłaszać imienny wykaz tych wszystkich stowarzyszeń, które zamknięć rachunkowych jeszcze nie nadesłały.

Ruch stowarzyszeń.

Związkowe Towarzystwa zaliczkowe w r. 1899. Z nadsyłanych nam bilansów za rok ubiegły, można sobie już pewne przybliżone wyobrażenie wyrobić, czy rok 1899 będziemy mogli zaliczyć do pomyślnych. Było to tem ciekawsze, że rok ten zaznaczył się bardzo ciężkiemi klęskami finansowemi w naszym kraju — a druga połowa roku była okresem powszechnej depresyi na targach pieniężnych. Jak tylko bilansy zaczęły nadchodzić, porównywaliśmy je z bilansami roku 1898, co do pięciu głównych pozycyj: udziały, fundusz rezerwowy, wkładki na rachunek bieżący, inne długi i stan pożyczek. Mamy w ten sposób porównane wyniki zeszłorocznej gospodarki z 43 związkowych towarzystw zaliczkowych — rozszerzonych po całym kraju, od Krakowa po Czortków, od Ulanowa po Kuty. Są między niemi i największe i najmniejsze Towarzystwa — tak, że na ogólnikowo postawione pytanie, czy rok ten był dla Towarzystw pomyślny, można już przybliżoną dać odpowiedź. I oto wynik:

Udziały wzrosły w 40 stowarzyszeniach o 98.434 zł. spadły w trzech o 7 073 zł.— wzrosły przeto w tych 43 stow. razem o 91 361 zł.

Fundusze rezerwowe wzrosły w 41 stow. o 45.536 zł. — spadły w dwóch o 330 zł. — wzrosły przeto razem o 45.206 zł.

Wkładki na rachunek bieżący wzrosły w 36 stow. o 595.474 zł. — spadły w siedmiu o 112·640 zł., wzrosły zatem o 482.834 zł.

Inne długi wzrosły w 11 stow. o 175.071 zł.— spadły w 32 stow. o 324.857 zł., spadły zatem łącznie o 149.786 zł.

Stan pożyczek udzielonych wzrósł w 34 stow. o 568.389 zł., spadł w 9 stow. o 381.579 zł., — wzrósł zatem o 186.810 zł.

Jeżeli dalsze bilansy nie przyniosą jakich wielkich niespodzianek, można wynik jako średnio dobry uważać. Przedewszystkiem bardzo zadawalający jest wzrost udziałów i funduszów rezerwowych — bo to jest przecież główna podstawa bytu i rozwoju Towarzystw. Kapitały obce w tych 43 Towarzystwach wzrosły o 333.048 zł.— gdy jednak wkładki na rachunek bieżący wykazują wzrost blisko o pół miliona, to inne długi, przeważnie kredyty w instytucyach finansowych, spadły o blisko półtorasta tysięcy. Charakteryzuje się tem ogólna sytuacya: Wielkie instytucye zawsze więcej cierpią od powszechnych klęsk finansowych, – musiały więc zacisnąć worek i skutkiem tego nasze towarzystwa mniej mogły korzystać z bankowego kredytu. Ale równocześnie zaufanie publiczności zwraca się więcej ku miejscowym instytucyom, stąd wzrost wkładek na rachunek bieżący. Stan udzielonych przez te towarzystwa pożyczek wzrósł wprawdzie, ale wzrósł

mniej (186.810 zł.) niż suma obcych kapitałów (333.048 zł.), co znowu świadczy o zwiększonej ostrożności towarzystw w udzielaniu pożyczek.

Wyniki te odpowiadają ogólnej sytuacyi — i dlatego sądzimy, że gdy już będą znane cyfry wszystkich Towarzystw, charakteru tych wyników one nie zmienią.

Dary i subwencye na rzecz **Funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych** w myśl okólnika Zarządu, nadesłały dotychczas z czystych zysków za rok 1899, następujące Towarzystwa:

7. Towarzystwo zaliczkowe w *Zborowie* . 40 kor.

We Lwowie, dnia 25. kwietnia 1900 r.

W. Terenkoczy. *N. Ulmer.*

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1899.

46. Oświęcim. Towarzystwo oszczędności i pożyczek. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachuku odsetek 12.445·83, koszta nieruchomości 1.168·36, Bank krajowy 29·62; razem 13.643·81. Rozchód: koszta urządzenia i ruchomości 52·09, koszta administracyi i podatków 4.385·87, koszta nieruchomości 148·10, do rachunku bilansu: saldo na 1900 rok 9.057·75; razem 13.643·81. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki hipoteczne 485.964·—, pożyczki wekslowe 51.970·05, koszta ruchomości 378·23, nieruchomości 27.521·98, zaliczki procesowe 83·38, Bank krajowy 32.609·58, kasa 7.065·11½; razem 605.592·33½. Stan bierny: udziały 110.478·86, wkładki na rachunek bieżący 444·324·63½, odsetki (naprzód pobrane) 6.765·61, fundusz rezerwowy 34.965·48, straty i zyski 9.057·75; razem 605.592·33½. Liczba członków 1.487. Ogólny obrót kas. 1,068 957·99½.

Edykta.

Firm. 17/00

(3—3)

EDYKT.

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy ogłasza iż firma: „Bank związkowy w Nowym Sączu, stowarzyszenie zarejestrowane z odpowiedzialnością ograniczoną“, wskutek uchwalonego na walnem zgromadzeniu członków z dnia 10. grudnia 1899 r. rozwiązania tegoż Stowarzyszenia — z rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wykreśloną została.

Zarazem wzywa się wierzycieli tegoż Stowarzyszenia, by u takowego się zgłosili.

Nowy Sącz, dnia 3. lutego 1900 r.

Firm. 58/00

(1—1)

EDYKT.

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Nowym Sączu ogłasza, że dnia 19. kwietnia 1900 r. wpisaną została do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych firma: „Spółka oszczędności i pożyczek w Kamienicy, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką z siedzibą w Kamienicy.

Przedsiębiorstwo polega na statucie uchwalonym w Kamienicy dnia 27. marca 1900 r.

Celem spółki jest starać się o materyalne i moralne podniesienie członków spółki przez udzielanie członkom w razie potrzeby, użyteczności celu i w miarę funduszów pożyczek, potrzebnych w gospodarstwie, przemyśle i handlu — przez danie możności do umieszczenia na procent zaoszczędzonych pieniędzy — przez popieranie tworzenia spółek i stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w okręgu spółek.

W skład Zarządu zostali wybrani:

1. Ks. Ignacy Górski, proboszcz w Kamienicy, jako przewodniczący;

2. Karol Sowiński, nadleśniczy w Kamienicy, jako zastępca przewodniczącego — i członkowie:

3. Franciszek Hudzicki;

4. Jan Rusnaczyk, gospodarze w Kamienicy;

5. Paweł Jawor, rzeźnik w Kamienicy.

Spółkę podpisuje się w ten sposób, iż pod pieczęcią (stampilią) firmy, kładzie podpis przełożony Zarządu, względnie jego zastępca i jeden z członków Zarządu.

Udział członka wynosi 10 koron. Jeden członek nie może mieć więcej niż 5 udziałów. Udział może być wpłaconym odrazu, bądź w półrocznych ratach, wynoszących co najmniej po jednej koronie — wolno jednak wcześniej i większemi ratami swój udział uzupełnić.

Do umieszczania ogłoszeń służy tablica w lokalu Kółka rolniczego w Kamienicy. Publiczne ogłoszenia będą umieszczane w *„Przewodniku kółek rolniczych“*.

Nowy Sącz, dnia 2. kwietnia 1900 r.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.